מנודין ומצורעין מה הן בתספורת ת"ש מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס מנודה שמת ב"ד סוקלין את ארונו ר' יהודה אומר לא שיעמידו עליו גל אבנים כגלו של עכן אלא ב"ד שולחין ומניחין אבן גדולה על ארונו (א)ללמדך שכל המתנדה ומת בנידויו ב"ד סוקלין את ארונו אבל חייב בעטיפת הראש מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל ולא תעטה על שפם מכלל דכולי עלמא מיחייבי מנודה מהו בעטיפת הראש אמר רב יוסף ת"ש והן מתעטפין ויושבין כמנודין וכאבלים עד שירחמו עליהם מן השמים א"ל אביי דלמא מנודה לשמים שאני דחמיר מצורע מהו בעטיפת הראש ת"ש ועל שפם יעטה מכלל שחייב בעטיפת הראש ש"מ אבל אסור להניח תפילין מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך מכלל דכ"ע אסור מנודה מהו בתפילין תיקו מצורע מהו בתפילין ת"ש (ב)והצרוע לרבות כ"ג בגדיו יהיו פרומים שיהו מקורעים וראשו יהיה פרוע אין פריעה אלא גידול שער דברי ר"א ר"ע אומר נאמרה הוייה בראש ונאמרה הוייה בבגד מה הוייה האמורה בבגד דבר שחוץ מגופו אף הוייה בראש דבר שחוץ מגופו מאי לאו אתפילין אמר רב פפא לא אכומתא וסודרא אבל אסור בשאילת שלום דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום מנודה מהו בשאילת שלום אמר רב יוסף ת"ש ובשאילת שלום שבין אדם לחברו כבני אדם הנזופין למקום א"ל אביי דלמא מנודה לשמים שאני דחמיר מצורע מהו בשאילת שלום ת"ש ועל שפם יעטה שיהו שפתותיו מדובקות זו בזו שיהא כמנודה וכאבל ואסור בשאילת שלום ש"מ וניפשוט מינה למנודה אמר רב אחא בר פנחס משמיה דרב יוסף מי קתני שאסור שיהא כמנודה וכאבל (ג)[קתני] במילי אחרנייתא ואסור נמי בשאילת שלום אבל אסור בדברי תורה מדקאמר רחמנא ליחזקאל דום מנודה מהו בדברי תורה אמר רב יוסף ת"ש מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין לו מוחרם לא שונה ולא שונין לו לא נשכר ולא נשכרין לו אבל שונה הוא לעצמו שלא יפסיק את למודו ועושה לו חנות קטנה בשביל פרנסתו ואמר רב זבוני מיא בפקתא דערבות שמע מינה מצורע מהו בדברי תורה ת"ש והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיעה מכאן אמרו הזבין והמצורעין ובועלי נדות מותרין לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במדרש ובש"ס בהלכות ובאגדות ובעלי קריין אסורין ש"מ אבל אסור בתכבוסת דכתיב וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על מת מנודין ומצורעין מה הן בתכבוסת ת"ש מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס ש"מ אבל חייב בקריעה דקאמר להו רחמנא לבני אהרן לא תפרומו מכלל דכ"ע מיחייבי מנודה מהו בקריעה תיקו מצורע מהו בקריעה ת"ש בגדיו יהיו פרומים שיהו מקורעין שמע מינה אבל חייב בכפיית המטה דתני בר קפרא

דמות

מנודין ומצורעין מהו. להכי קאמר להו בהדדי משום דפשיטא להו: **מנודה שמת וכו'.** סיפא דברייתא היא: **כגלו של עכן.** דכתיב (יהושע ז) ויקימו עליו גל אבנים גדול: **והן מתעטפין.** מפורש במסכת תענית לאחר שהתענו שלש עשרה ת"צ: **מנודה לשמים.** כי הני שאני דחמירי ולהכי צריכי עטיפת הראש אבל אחרים אין צריכין עטיפת הראש: **יעטה.** משמע עטיפת הראש: **פארך.** זה תפילין: **דבר שהוא חוץ מגופו אף הוייה האמורה בראש.** ראשו יהיה פרוע משמע מגולה כענין דכתיב ופרע את ראש האשה (במדבר ה) דבר שהוא חוץ מגופו ולא אמרינן משער שהוא מגופו: **מאי לאו.** שיהא ראשו מגולה מתפילין: **אכומתא וסודרא.** כלומר שיהא ראשו מגולה מכומתא וסודרא אבל תפילין מניח: **דהא א"ל רחמנא ליחזקאל האנק דום.** כלומר בדבר זה תנהוג אבילות שתדום ולא תשאל לשלום: **ת"ש.** דתני גבי תעניות הן יושבין כמנודין ואבלים כו': **שפם.** משמע שפתותיו מדובקות: **מי קתני כמנודה.** שאסור בשאילת שלום: **מוחרם.** שמחרימין בחרם לאחר ל' יום לאחר הנדוי א]: **בפקתא דערבות.** בשוק של אותו מקום: **בעלי קריין אסורין.** לפי שבא להם מחמת שמחה וקלות ראש וליכא אימה:

מנודין ומצורעין מה הן בתספורת. ומראשו יהיה פרוע לא בעי לאוכוחי דלית ליה דר"א דמוקי לה לקמן בתספורת אלא דלקמן בעי לאוכוחי מינה הנחת תפילין כר"ע:

(מנודה) מהו בעטיפת הראש אמר רב יוסף תא שמע. ולא נראה לו לדברי רב פפא דמוקי ראשו יהיה פרוע אכומתא וסודרא:

וראשו יהיה פרוע. צריך עיון אי פליגי הכי בראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו דלעיל מייתי (א) עליה תספורת לאבל ולא מייתי מיניה למצורע דמשמע דסבר כר"ע ופליג אדר' אליעזר כדפרישית לעיל ושמא ר"ע לא פליג אדרבי אליעזר דפריעת הראש היינו גידול שער בין במצורע בין באבל ותרוייהו דורש ר"ע ולעיל דלא מייתי מיניה למצורע משום דמשכח ברייתא בהדיא מייתי לה ואע"ג דברישא דסוגיא מייתי אבל אינו נוהג אבילותו ברגל ומניח המשנה דלקמן ומייתי קרא דושמחת לפי שצריך לפרש מנלן מתני' דאבל אינו נוהג אבילותו ברגל אבל ראשו יהיה פרוע דמיירי בגידול שער דומה לו דבר פשוט וניחא ליה לאתויי ברייתא: **אסור** בשאילת שלום דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום. דמשמע שתיקה משאילת שלום ומתלמוד תורה נמי משמע בסמוך מהאנק דום והא דהיה יחזקאל נוהג אבילות בהאנק דום ובכל שאר דברים לא היה עושה שהיה צריך להראות בקצת דברים שהוא אבל ולא היה נוהג דיני אבל אלא למשל: **שיהו** שפתותיו מדובקות. לעיל דרשינן מיניה עטיפת הראש ושמא תרוייהו משמע א"נ מדכתיב שפם ולא כתיב שפה:

ובועלי נדות מותרין. אחר שטבל לקרי אבל לקריו צריך טבילה ולרבי יהודה משמע התם דלא צריך טבילה לדברי תורה לבעל קרי היכא דלא נטהר ע"י טבילה זו בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) במשמשת ורואה דם ובעל קרי שראה זיבה צריכין טבילה ור' יהודה פוטר והא דהכא בלא טבילה כרבי יהודה צריך לייתב דאיירי רבי יהודה בסיפא דהך ברייתא בפ' מי שמתו (שם דף כב.) וקאמר רבי יהודה שונה הוא בהלכות דרך ארץ וליכא למימר דלרבי יהודה נמי בועלי נדות חייבין טבילה כמו בעל קרי בעלמא דהשתא ומה בעל קרי שראה זיבה אחר כך שהיה חייב כבר פוטר רבי יהודה בועל נדה לא כל שכן מיהו לאוורה נ"ל דלא פליגי רבי יהודה ורבנן אלא בהני טומאות דדומיא דקרי הוי דהיינו דטומאה יוצאה עליו מגופו אבל בטומאת שרצים מודה רבי יהודה דבהדי קרי צריך טבילה א"כ ה"נ בועל נדה מודה דלא חשיב טומאה יוצאה מגופו ואפילו מאן דבעי למימר בפרק אלו דברים בפסחים (דף סח.) ובפ"ק דיומא (דף ו.) דמשתלח חוץ לשתי מחנות כמו בעל קרי מ"מ לא חשיב טומאה יוצאה מגופו ורבי יהודה נמי הצריך טבילה לדברי תורה * בתוספ' פי' דכיון דטומאת בועל נדה מכח קרי רבי יהודה מודה דצריך טבילה:

ה"ג **מנודין** ומצורעין מה הן בתכבוסת ת"ש מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס. ובספר הרב לא היה כתוב כל זה והיה קשה לרב למה לא בעי ליה ותירץ דכבר אייתי לעיל הך ברייתא דגבי תספורת והאי הקשה לקמן גבי עשיית מלאכה קמיבעי ומביא ברייתא דמתנייא לעיל ונשכרין ותירץ דאגב דמצורע קאי במיקו קא בעי מנודה ומייתי לברייתא דלעיל:

ורמילה

מסורת הש"ס

א) ברכות יט. עדיות פ"ה מ"ו, ב) תענית יד:, ג) סוכה כה. כתובות ו: ע"ש [מס' שמחות פ"ו ברכות יח. טו:], ד) [עי' תוס' ישנים נדה ו: ד"ה הקשה ה"ר לאבי"ה וכו'], ה) [לעיל יד:], ו) [פי' כומתא מגבעת רבה שהיא כמלא הראש ואין עולה למעלה מן הראש. ערוך], ז) תענית יג:, ח) פ"ח, ט) ברכות כב., י) [תוספתא דברכות פ"ב], כ) לקמן יז., ל) גי' רש"א מצורע,

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וראשו כו' דלעיל מייתי מיניה איסור תספורת לאבל:

◆

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ובועלי נדות וכו' ובתוספ' פי' רבינו דטומאת בועל נדה. עיין משנה למלך פ"ג ה"ג מהל' ביאת מקדש:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מוחרם שמחרימין בחרם לאחר ל' יום לאחר הנדוי. נ"ב לאחר ששים תניא לקמן דף טז ע"א ואולי כוונת רש"י אחרי שלשים השניים דקניא שם ושונין לאחר שלשים ומחרימין לאחר ששים:

◆

מוסף רש"י

מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך. דקאמר ליה רחמנא הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה וגו' האנק דום מתים אבל לא תעשה, לא תתאבל עליה, פארך חבוש על ראשך, שלא כדרך שאר אבלים, לפי שאני עושה אותך אות ומופת לישראל שכך עתידין לאות מתיכן ואין איש מתאבל עליהם, אלמא אבל אסור בתפילין (סוכה כה:). והצרוע לרבות כהן גדול. שנוהג בו צרעת (לעיל יד:). מה להלן באימה וביראה. דכתיב (שמות כ) וירא העם וינועו וגו' (ברכות כב.). מכאן אמרו. כל הטמאים מותרים בתורה, שאף הם יכולים להיות באימה וברתת, אבל בעל קרי אינו אלא מתוך קלות ראש וחפזות הדעת. ובועלי נדות, אם טבלו לקריין לדברי תורה, הטבילה אינה עולה להם לטהרם מטומאת בועל נדה שהיא שבעת ימים, אבל לתקנת עזרא עולה להם כדתנן במתניתין (ברכות כ.) זב שראה קרי ונדה כו' צריכין טבילה (שם כב.).

◆

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ז מהלכות ת"ת הלכה ד סמג לאוין רח ועשין רלה טוש"ע י"ד סי' שלד סעיף ג:

כ ב מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הלכה ו סמג עשין שם:

כא ג מיי' הלכות ת"ח שם סמג שם טוש"ע שם ס"ע [וסי' שמה ס"ד]:

כב ד מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה א יע סמג עשין דרבנן ג טוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפו:

כג ה מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הלכה ו סמג עשין רלה:

כד ו מיי' פ"ד מהלכות אבל הלכה ט סמג עשין דרבנן ג טוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפח סעיף א [ועי' א"ח ספ' לח עי' ש"ך י"ד סי' שלד ס"ק יג]:

כה ז ח ט מיי' פ"י הל' טומאת צרעת שם סמג עשין רלה:

כו י מיי' פ"ה מהלכות אבל הלכה א כ סמג עשין דרבנן ג טוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפה סעיף א:

כז כ מיי' פ"ג מהלכות תעניות הל' ח טוש"ע א"ח סי' תקעה סעיף ז:

כח ל מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הל' ו סמג עשין רלה:

כט מ מיי' פ"ה מהלכות אבל הל' א טו סמג עשין דרבנן ג טוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפד:

ל נ ס ע פ מיי' פ"ז מהלכות ת"ת הל' ד ה טוש"ע י"ד סי' שלד סעיף ג:

לא צ מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל"ו [ופי' מהל' ק"ש הל"ח] סמג עשין רלה [טוש"ע א"ח סי' פח סעיף א וי"ד סי' רפב סעיף טו]:

לב ק מיי' פ"ד מהל' ק"ש הל' ח טוש"ע א"ח סי' פח:

לג ר מיי' פ"ה מהלכות אבל הלכה א ג סמג עשין דרבנן ג טוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפט סעיף א:

לד ש מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה א טוש"ע שם סי' שמ סעיף א:

לה ת מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל' ו סמג עשין רלה:

לו א מיי' פ"ה מהלכות אבל הלכה א יח סמג עשין דרבנן ג טוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפז סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. הֵאָנֵק דֹּם מֵתִים אֵבֶל לֹא תַעֲשֶׂה פְּאֵרְךָ חֲבוֹשׁ עָלֶיךָ וּנְעָלֶיךָ תָּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעְטֶה עַל שָׂפָם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכֵל: יחזקאל כד יז

2. וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: ויקרא יג מה

3. רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ: יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בֶּאֱמֹר יְיָ אֵלַי הַקְהֶל לִי אֶת הָעָם וְאַשְׁמִעֵם אֶת דְּבָרָי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה וְאֶת בְּנֵיהֶם יְלַמֵּדוּן: דברים ד ט-י

4. וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוֹעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִתְאַבְּלִי נָא וְלִבְשִׁי נָא בִגְדֵי אֵבֶל וְאַל תָּסוּכִי שֶׁמֶן וְהָיִית כְּאִשָּׁה זֶה יָמִים רַבִּים מִתְאַבֶּלֶת עַל מֵת: שמואל ב יד ב

5. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר בָּנָיו רָאשֵׁיכֶם אַל תִּפְרָעוּ וּבִגְדֵיכֶם לֹא תִפְרֹמוּ וְלֹא תָמֻתוּ וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקְצֹף וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְיָ: ויקרא י ו

◆

רבינו חננאל

וכן מנודה וכן מצורע. דתניא מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס. מנודה שמת בית דין סוקלין את ארונו. ר' יהודה אומר לא שיעמידו עליו גל אבנים כגל עכן, אלא בית דין שולחין ומניחין אבן על ארונו כו'. אבל חייב בעטיפת הראש. מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל, לא תעטה על שפם, מכלל דכולי עלמא אסירי. וכן מנודה, דתנן והן מתעטפין ויושבין כמנודין ואבלים עד שירחמו עליהן מן השמים. ודחי אביי ודלמא מנודה לשמים דחמיר חייב בעטיפת הראש, אבל מנודה לבני אדם לא. ולקולא עבדינן ולא מחייבינן למנודה בעטיפת הראש, דהא איבעיא ולא איפשיטא. מצורע, אסיקנא דחייב בעטיפת הראש. אבל אסור בתפלין. מדכתיב ביחזקאל, פארך חבוש עליך, מכלל דכולי עלמא אסירי. מנודה מהו בתפלין תיקו. מצורע מהו בתפלין ולא איפשיטא בהדיא. אבל אסור בשאילת שלום. מדכתיב ביחזקאל, האנק דום, אלא דבר, מכלל דכולי עלמא אסירי. [וכן מנודה וכן מצורע. אבל אסור בדב]רי תורה. דאמר רחמנא ליחזקאל האנק דום, מכלל דכולי עלמא אסירי. מנודה מאי, ת"ש מנודה שונה ושונין לו. נשכר ונשכרין לו. מוחרם לא שונה ולא שונין לו [לא נשכר] ולא נשכרין לו, אבל שונה לעצמו שלא יפסיד תלמודו, ועושה לו חנות קטנה בפקתא דערבות שהיא ארץ ציה רחוקה מן הישוב, לזבוני מיא כדי פרנסתו. וכן מצורע מותר בדברי תורה. אבל אסור בתכבוסת ובסיכה. שנאמר וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על מת. אבל אסור ברחיצה. דרחיצה בכלל סיכה היא. מנודה ומצורע ברחיצה, לא איפשיטא בהדיא. אבל חייב בקריעת בגדיו. מדכתיב בבני אהרן, ובגדיכם לא תפרומו מכלל דכולי עלמא חייבים, וכן מצורע. מנודה מאי, תיקו. אבל חייב בכפיית המטה.